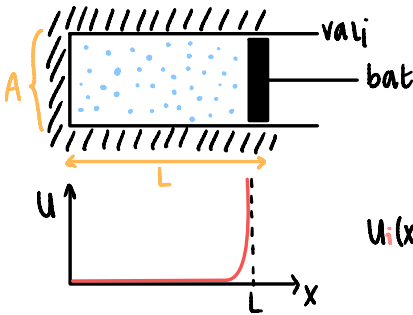

Enačba stanja

24.11.2020

↳ Zanima nas, kako jo bomo dobili iz faznega integrala, torej kako bomo iz njega tako kot \bar{E} dobili še ostale količine, npr. tlak

Zanima nas, kaj se dogaja s tlakom, če premikamo bat. Bat za plin predstavlja nek potencial U

Potencial U deluje na vsako molekulo posebej

$$U_i(x_i, L) = \begin{cases} 0; & x_i < L \\ \infty; & x_i > L \end{cases} = U_i(x_i - L)$$

Koordinata i -te molekule

Opazimo, da potencial ni odvisen od koordinate in parametra L posebej, temveč le od njune razlike

Energija = $E_{kin.} + \sum_i U_i(x_i - L)$ → Iz tega želimo izračunati silo bata na plin

$$\sum_{i=1}^N \frac{p_i^2}{2m}$$

Ni odvisna od lege bata

Ker $E_{kin.}$ ni odvisna od L , bo odvod po L enak 0

$$Sila\ bata\ na\ plin: F_x = \sum_i F_{x_i} = \sum_i \frac{\partial U_i}{\partial x_i} = \sum_i \frac{\partial U_i}{\partial (-L)} = \frac{\partial}{\partial L} \sum_i U_i = \frac{\partial U}{\partial L} = \frac{\partial E}{\partial L}$$

Sila bata na posamezno molekulo

Sila na posamezno molekulo plina, sesteta po vseh molekulah v plinu = -gradient potenciala, ki ga bat predstavlja za plin

Tlak plina?

$$p = -\frac{\bar{F}_x}{A} = -\frac{1}{A} \frac{\partial E}{\partial L} = -\frac{\partial E}{\partial V} \quad (*)$$

Fazni integral: $e^{-\beta F} = C \cdot \int e^{-\beta E} d\Gamma \quad | : e^{-\beta F}$

$$1 = C \cdot \int e^{-\beta(E-F)} d\Gamma \quad | \frac{\partial}{\partial V}$$

$\rho(E)$

$$0 = C \cdot \int \left(-\frac{\partial E}{\partial V} \right) \cdot e^{-\beta(E-F)} d\Gamma + C \cdot \int \frac{\partial E}{\partial V} \cdot e^{-\beta(E-F)} d\Gamma$$

$$= -\int \frac{\partial E}{\partial V} \rho(E) d\Gamma = -\frac{\partial E}{\partial V} \quad \frac{\partial F}{\partial V} \cdot C \cdot \int e^{-\beta(E-F)} d\Gamma = 1$$

$$\Rightarrow \left(\frac{\partial E}{\partial V} \right)_\beta = \frac{\partial F}{\partial V} \rightarrow \text{Nesemo v } (*) \Rightarrow p = -\left(\frac{\partial F}{\partial V} \right)_\beta$$

Enačba stanja idealnega plina

$$E = \frac{p_{1x}^2}{2m} + \frac{p_{1y}^2}{2m} + \frac{p_{1z}^2}{2m} + \frac{p_{2x}^2}{2m} + \dots$$

$$e^{-\beta F} = c \cdot \int \exp\left[-\beta \sum_1^N \left(\frac{p_{1x}^2}{2m} + \frac{p_{1y}^2}{2m} + \frac{p_{1z}^2}{2m}\right)\right] \prod_{i=1}^N dx_i dy_i dz_i dp_{ix} dp_{iy} dp_{iz} = c V^N \left(\frac{2\pi m}{\beta}\right)^{\frac{3}{2}N}$$

$$F = -\frac{1}{\beta} \cdot \left[\ln c + N \cdot \ln V + \frac{3N}{2} \cdot \ln \frac{2\pi m}{\beta} \right]$$

za tāk je važen le ta člen

$$N = \frac{\tilde{m}}{M} N_A$$

$$p = -\left(\frac{\partial F}{\partial V}\right)_\beta = \frac{1}{\beta} \cdot N \cdot \frac{\partial}{\partial V} \ln V = \frac{N}{\beta V} = \frac{N k_B T}{V} = \frac{\tilde{m} N_A k_B T}{M V}$$

virialna enačba stanja

↳ sile med delci

$$\text{Enačba stanja idealnega plina: } p = \frac{N}{\beta V} \rho \cdot \beta / \rho \Rightarrow \frac{\beta p V}{\rho} = 1$$

Če nimamo idealnega plina, pričakujemo na desni odstopanje od 1, ki bo tem izrazitejši, čim gostejši bo plin

$$\frac{\beta p V}{\rho} = 1 + \sum_{i=2}^{\infty} B_i \rho^{i-1}$$

Odstopanje lahko zapišemo kot razvoj po potencah gostote

odstopanje od idealnega plina zaradi sil med delci

Energija realnega plina:

$$E = E_{\text{kin}} + \sum_{i < j} \Phi_{ij} \quad \text{Parski potencial med delcema } i \text{ in } j: \Phi_{ij} = \Phi(|\vec{r}_i - \vec{r}_j|)$$

(odvisen le od razdalje med delcema)

Fazni integral:

$$e^{-\beta F} = c \cdot \int \exp\left[-\beta \sum_{i=1}^N \frac{p_i^2}{2m}\right] \prod_{i=1}^N dp_i \int \exp\left[-\beta \sum_{i < j} \Phi_{ij}\right] \prod_{i=1}^N d\vec{r}_i$$

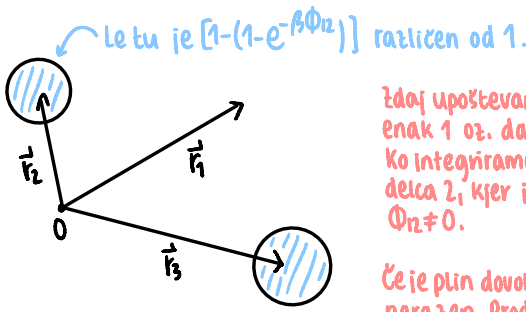
integral po gibalnih količinah = $\left(\frac{2\pi m}{\beta}\right)^{\frac{3N}{2}}$

Konfiguracijski integral Q_N

$$Q_N = \int \exp[-\beta \Phi_{12}] \exp[-\beta \Phi_{13}] \dots \exp[-\beta \Phi_{23}] \dots d\vec{r}_1 d\vec{r}_2 \dots d\vec{r}_N =$$

$$= \int [1 - (1 - e^{-\beta \Phi_{12}})] [1 - (1 - e^{-\beta \Phi_{13}})] \dots d\vec{r}_1 d\vec{r}_2 \dots d\vec{r}_N$$

Upoštevamo, da so v dovolj redkem plinu interakcije med delci šibke, eksponente zapišemo malce drugače

Ždaj upoštevamo, da bo skoraj povsod v prostoru $\exp[-\beta\Phi_{12}]$ enak 1 ož. da bo torej $1 - \exp[-\beta\Phi_{12}]$ enak 0.
 Ko integriramo po \vec{r}_1 je koordinata delca 2 fiksna. Obstaja okolica delca 2, kjer je razdalja med delcema 1 in 2 tako majhna, da je $\Phi_{12} \neq 0$.

Če je plin dovolj redek so okolice 3, 4, ..., N-tega delca dovolj naražen. Produkt oklepajev v integralu lahko tedaj dovolj dobro aproksimiramo z najnižjim redom v produktu.

$$\Rightarrow Q_N \approx \int [1 - (1 - e^{-\beta\Phi_{12}}) - (1 - e^{-\beta\Phi_{13}}) - (1 - e^{-\beta\Phi_{14}}) - \dots - (1 - e^{-\beta\Phi_{23}}) - \dots] d\vec{r}_1 d\vec{r}_2 \dots d\vec{r}_N =$$

$$= V^N - V^{N-2} \int (1 - e^{-\beta\Phi_{12}}) d\vec{r}_1 d\vec{r}_2 - \dots = V^N - V^{N-1} \int (1 - e^{-\beta\Phi_{12}}) d\vec{r}_{12} - V^{N-1} \int (1 - e^{-\beta\Phi_{13}}) d\vec{r}_{13} - \dots =$$

Prvi oklepaj je odvisen le od \vec{r}_1, \vec{r}_2 , zato od integracije po $\vec{r}_3, \vec{r}_4, \dots, \vec{r}_N$ dobimo le to

$\Phi_{12} = \Phi(|\vec{r}_1 - \vec{r}_2|)$
 zato lahko uvedemo novo spr.: $\vec{r}_{12} = \vec{r}_1 - \vec{r}_2$

Ker je Φ_{12} odv. le od r_{12} dobimo še en V

$2B_2$
 = drugi virialni koeficient

$\vec{r}_{12}, \vec{r}_{13}, \dots$ so neme spremenljivke: ko pointegriramo, te spremenljivke ni več. Člena / in / sta zato enaka (in vsi ostali), zato lahko pišemo

$$Q_N \approx V^N - V^{N-1} \cdot 2B_2 \cdot \frac{N(N-1)}{2} = \text{število parov}$$

Upoštevamo, da je delcev veliko $N \gg 1$, zato poenostavimo $N(N-1) \approx N^2$

$$\underline{Q_N \approx V^N - V^{N-1} \cdot B_2 \cdot N^2}$$

Izračunali smo torej:

$$e^{-\beta F} \approx C \cdot \left(\frac{2\pi m}{\beta}\right)^{\frac{3N}{2}} \cdot [V^N - V^{N-1} B_2 N^2] = C \cdot \left(\frac{2\pi m}{\beta}\right)^{\frac{3N}{2}} \cdot V^N \left(1 - \frac{N^2 B_2}{V}\right)$$

Ždaj lahko izračunamo tlak:

$$F = -\frac{1}{\beta} \left[\ln C + \frac{3N}{2} \ln\left(\frac{2\pi m}{\beta}\right) + N \cdot \ln V + \ln\left(1 - \frac{N^2 B_2}{V}\right) \right]$$

Edina člena, ki bosta prispevala k p .

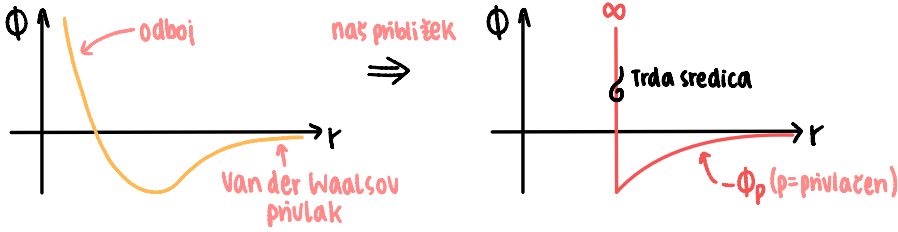
Upoštevamo, da smo v limiti, ko so delci dovolj naraženi in ta člen razvijemo po Taylorju

$$\approx -\frac{1}{\beta} \left[\dots + \dots + N \cdot \ln V - \frac{N^2 B_2}{V} \right]$$

$$p = -\left(\frac{\partial F}{\partial V}\right)_\beta = \frac{1}{\beta} \left[\frac{N}{V} + \frac{N^2 B_2}{V^2} \right] \Rightarrow \frac{\beta p}{\rho} = 1 + B_2 \rho$$

DRUGI VIRIALNI KOEFICIENT

Tipična odvisnost meddelčnega potenciala v plinih:

$$B_2 = \frac{1}{2} \int (1 - e^{-\beta\Phi}) dr^2 = \frac{1}{2} \int (1 - e^{-\beta\Phi}) 4\pi r^2 dr = 2\pi \int_0^{\infty} (1 - e^{-\beta\Phi}) r^2 dr = 2\pi \int_0^{\infty} (1 - (1 - \beta\Phi_p)) r^2 dr =$$

privzeli, da je Φ odvisen le od r , danismo integrirali po kotih

$$= 2\pi \frac{\infty^3}{3} - 2\pi \int_0^{\infty} \beta\Phi_p r^2 dr = 2\pi \cdot \frac{\infty^3}{3} - \beta \cdot d$$

To zdaj nesemo v naš rezultat za tlak

$$\Rightarrow p = \frac{N}{\beta V} + \frac{1}{\beta} \frac{N^2}{V^2} B_2 = \frac{N}{\beta V} + \frac{1}{\beta} \frac{N^2}{V^2} \left(\frac{2\pi}{3} \infty^3 - \beta d \right) = \frac{N}{\beta V} + \frac{1}{\beta} \frac{N^2}{V^2} \cdot \frac{2\pi}{3} \infty^3 - \frac{N^2 d}{V^2}$$

→ Kolicine, ki so za nas interesantne

$$p = \frac{Nk_B T}{V} + \frac{N^2 k_B T}{V^2} \cdot \frac{2\pi}{3} \infty^3 - \frac{N^2 d}{V^2}$$

Spomnimo se, kako izgleda Van der Waalsova enačba stanja:

$$\left(p + \frac{a}{V_M^2} \right) (V_M - b) = RT$$

$$p + \frac{a}{V_M^2} = \frac{RT}{V_M - b} = \frac{RT}{V_M \left(1 - \frac{b}{V_M} \right)} \approx \frac{RT}{V_M} \left(1 + \frac{b}{V_M} \right) = \frac{RT}{V_M} + \frac{RTb}{V_M^2}$$

Razvijemo

$$p = \frac{RT}{V_M} + \frac{RTb}{V_M^2} + \frac{a}{V_M^2}$$

a → povezan s privlačnimi interakcijami med delci: $a = N^2 \cdot d$ integral privlačnega repa potenciala po prostoru

b → povezan s ∞ , torej z lastno prostornino molekul

Entropija

1.12.2020

Do zdaj smo ugotovili: $\beta = 1/k_B T$, \bar{E} ustreza U , $e^{\beta F} = C \cdot \int e^{-\beta E} d\Gamma$

$$\bar{E} = \frac{d(\beta F)}{d\beta} = \left(\frac{\partial(\beta F)}{\partial \beta} \right)_V$$

$$p = - \left(\frac{\partial F}{\partial V} \right)_\beta = - \left(\frac{\partial(\beta F)}{\partial(\beta V)} \right)_\beta$$

Kerje $\beta = \text{konst.}$

Totalni diferencial $d(\beta F)$:

$$d(\beta F) = \bar{E} d\beta - p d(\beta V) = \bar{E} d\beta - p \beta dV \quad (1)$$

Energijski zakon: $dU = dQ - p dV \rightarrow d\bar{E} = dQ - p dV \quad | \cdot \beta$

\bar{E} ustreza

$$\beta d\bar{E} = \beta dQ - p \beta dV \quad (2)$$

$$(1) - (2): d(\beta F) - \beta d\bar{E} = \bar{E} d\beta - \beta dQ$$

$$-\beta dQ = -\frac{1}{k_B T} T ds \Rightarrow -\beta dQ = d(\beta F) - \beta d\bar{E} - \bar{E} d\beta = d(\beta F) - d(\beta \bar{E}) = d(\beta(F - \bar{E})) \quad | \cdot (-k_B)$$

$1/k_B T$

Totalni dif.

$$\Rightarrow ds = \frac{dQ}{T} = k_B \frac{d(\bar{E} - F)}{k_B T} = \frac{d(\bar{E} - F)}{T} \Rightarrow S = \frac{\bar{E} - F}{T} \text{ oz. } F = \bar{E} - TS = U - TS \text{ prosta energija}$$

Ugotovili smo torej: $\bar{F} = F$, ker smo F dobili z integriranjem po faznem prostoru, je neka konstanta, na katero nadaljne povprečevanje ne vpliva

$$(*) S = k_B \beta \cdot (\bar{E} - F)$$

Kanonična porazdelitev: $\rho(E) = C \cdot e^{-\beta(E-F)} \quad | : C, \ln, \cdot (-1)$

$$\Rightarrow -\ln \frac{\rho(E)}{C} = \beta(E-F) \quad (\text{Tolajko zdaj vstavimo v } (*))$$

$$\text{Računanje povprecij: } \bar{Y} = \int Y \rho d\Gamma$$

$$\Rightarrow S = -k_B \int \rho \ln \rho / C \cdot d\Gamma \quad \text{Gibbsova formula za entropijo}$$

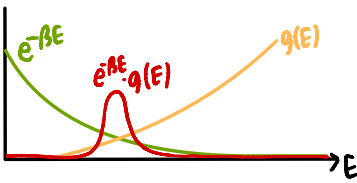
BOLTZMANOVA FORMULA

Pogledati moramo primerjavo med kanonično in mikrokanonično porazdelitvijo

$$1 = \int \rho d\Gamma = C \cdot \int e^{-\beta(E-F)} d\Gamma \quad \begin{matrix} \rho(E) \\ = g(E)dE \end{matrix} \quad \text{gostota stanj: } g(E) = \frac{d\Gamma}{dE}$$

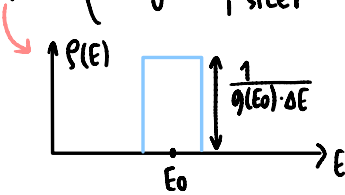
$$\Rightarrow 1 = C \cdot \int e^{-\beta(E-F)} g(E) dE$$

eksponentno pada z E narasča z E

Mikrokanonična porazdelitev:

$$P(E) = \begin{cases} \frac{1}{g(E_0) \cdot \Delta E} & ; E_0 - \frac{\Delta E}{2} < E < E_0 + \frac{\Delta E}{2} \\ 0 & ; \text{sicer} \end{cases}$$

$$1 = \int P d\Gamma = \int P g(E) dE$$

To vstavimo v Gibbsovo formulo:

$$S = -k_B \int P \cdot \ln \frac{P}{C} d\Gamma = -k_B \int \frac{1}{g(E_0) \cdot \Delta E} \cdot \ln \frac{1}{g(E_0) \cdot \Delta E \cdot C} g(E_0) \cdot dE =$$

$$= -k_B \cdot \frac{1}{g(E_0) \cdot \Delta E} \ln \frac{1}{g(E_0) \cdot \Delta E \cdot C} \cdot g(E_0) \cdot \Delta E = k_B \cdot \ln(C \cdot \Delta E)$$

$$\Rightarrow S = k_B \cdot \ln(C \cdot \Delta E) \quad \text{BOLTZMANOVA FORMULA ZA ENTROPIJO}$$

→ Nanaša se na entropijo kot funkcijo energije, saj je parameter mikrokanonične porazdelitve $e_n \cdot E_0$

To beremo kot $S(E) = k_B \cdot \ln(C \cdot \Delta E(E))$

= velikost faznega prostora pri energiji, ki jo obravnavamo

Zgled: Entropija idealnega plina

$$e^{-\beta F} = C V^N \left(\frac{2\pi m}{\beta} \right)^{\frac{3N}{2}}$$

$$F = -k_B T \cdot \ln(C V^N) - k_B T \cdot \ln \left(\frac{2\pi m k_B T}{\beta} \right)^{\frac{3N}{2}} = -k_B T \cdot \ln C - N k_B T \cdot \ln V - \frac{3N}{2} k_B T \cdot \ln(2\pi m k_B T)$$

$$\bar{E} = \frac{3N k_B T}{2}$$

$$S = \frac{\bar{E} - F}{T} = \frac{3N k_B}{2} + k_B \cdot \ln C + N k_B \ln V + \frac{3N k_B}{2} \cdot \ln T + \frac{3N k_B}{2} \cdot \ln(2\pi m k_B) =$$

$$= \underbrace{N k_B \ln V}_{\frac{\tilde{m}}{M} N k_B} + \frac{3N k_B}{2} \ln T + \text{konst.} = \tilde{m} \frac{R}{M} \cdot \ln V + \tilde{m} C_V \cdot \ln T + \text{konst.}$$

$$\frac{\tilde{m}}{M} N k_B \quad N = \frac{\tilde{m}}{M} N_A, C_V = \frac{3k_B}{2} \cdot N \quad \text{Enaka kot pri TD}$$

OD BOLZMANOVE FORMULE H GIBBSOVI

⋮

j, N_j število delcev v stanju j

stanje sistema

Celotno stanje sistema podamo z vektorjem $\{N_1, N_2, \dots, N_j, \dots\}$ ki opisuje zasedenost posameznih stanj sistema

$$S = k_B \cdot \ln(C \cdot \Delta \Gamma)$$

Multinomski simbol - pove nam št. načinov, na katere lahko razporedimo delce v sistem:

$$\Delta \Gamma = \frac{N!}{N_1! N_2! N_3! \dots (N - N_1 - N_2 - \dots)!} = \frac{N!}{N_1! N_2! \dots N_k!}$$

Za izračun bomo uporabili Stirlingovo formulo: $\ln N! \approx N \cdot \ln N - N$

$$\begin{aligned} \Rightarrow S &= k_B \cdot [\ln N! - \ln N_1! - \ln N_2! - \dots] = k_B \left[\overset{N_1 + N_2 + \dots}{N} \ln N - N - N_1 \ln N_1 + N_1 - N_2 \ln N_2 + N_2 - \dots \right] = \\ &= k_B \left[\underbrace{N_1 \ln N + N_2 \ln N + N_3 \ln N + \dots}_{\text{positive terms}} - \underbrace{N_1 \ln N_1 - N_2 \ln N_2 - N_3 \ln N_3 - \dots}_{\text{negative terms}} \right] = \\ &= -N \cdot k_B \left[\frac{N_1}{N} \ln \frac{N_1}{N} + \frac{N_2}{N} \ln \frac{N_2}{N} + \frac{N_3}{N} \ln \frac{N_3}{N} + \dots \right] \\ &= -N \cdot k_B \cdot \sum_{j=1}^k P_j \cdot \ln P_j \end{aligned}$$

Gibbs: $S = -k_B \int P \ln \frac{P}{C} d\Gamma$

vidimo: Dobili smo diskretno verzijo Gibbsove formule